

Groen als een aantal Amsterdamse Réveilbroeders toezeggingen doen, blijft het plan voorlopig onuitgevoerd. Heldring is vol goede moed, maar Beets weifelt; anderen bedanken of laten niets van zich horen. Groen spreekt er met andere niet-predikanten over, onder meer met de Haagse advocaat C.M. van der Kemp. Van der Kemp stelt voor dat eerst enkele predikanten zullen vaststellen wat men nu precies wil: een protestbijeenkomst, een serieuze poging om de Hervormde Kerk te herstellen als belijdende kerk of de stichting van een nieuwe kerk? Eerst als dat duidelijk is, zal men alle hervormde predikanten kunnen aanschrijven via een circulaire met de oproep om mee te doen. Groen, die graag een ‘Vereeniging van getrouwe leeraren’ ziet ontstaan, polst daarop nogmaals Beets. Pas 16 april 1847, een dag na de voorjaarsbijeenkomst van de Christelijke Vrienden wordt dan onder leiding van de oude Haagse predikant D. Molenaar bij Beets te Heemstede de eerste predikantenbijeenkomst gehouden. Een achttal collega’s uit heel het land is aanwezig, onder wie Callenbach uit Nijkerk, G. Barger van Delfshaven en J.J. van Toorenenbergen van Vlissingen en J.P. Hasebroek van Breda. Een tweede vergadering volgt op 11 augustus bij Heldring in Hemmen.¹⁶ Veel kwam er echter niet uit, daarvoor zaten de meeste predikanten kennelijk toch nog te vast aan de oude structuren.

De eerste, tevens meest fundamentele, bijdrage in VCS over het kerkelijk vraagstuk werd daarom niet geleverd door een predikant, maar door Groen. Wat in februari 1847 begon als een reactie op het verwijt van de afgescheiden predikant H.P. Scholte, dat de orthodoxen in de Hervormde Kerk wel redeneerden en overlegden, maar in feite werkeloos toezagen, groeide uit tot een serie van acht artikelen. Kort nadat het laatste stuk verschenen was, brak in Europa de Februari-revolutie uit. Deze crisis, waarvan de gevolgen zich ook in Nederland deden gevoelen, was voor Groen aanleiding om de serie gebundeld uit te geven. Hij deed dit echter niet bij uitgever Höveker, maar bij diens gerenommeerde collega ter plaatse Joh. Müller, bekend om zijn uitgaven op het gebied van rechtsgeleerdheid en staatswetenschap. In juli 1848 verscheen *Het regt der hervormde gezindheid*: het historisch verkregen recht van zijn gezindte, ‘de kern der Gemeente’, zou erkend moeten worden zowel in de Hervormde Kerk als in de nieuwe Nederlandse staat die na de grondwetswijziging zou ontstaan.¹⁷ Pas nadat Groen de spits had afgebeten, traden enkele predikanten naar voren om kritiek te leveren op de na 1816 aan de macht gekomen predikantse-lite. Heldring schetste in een open brief aan Van Toorenenbergen hoe het systeem werkte: ‘De Classicale Bisschopjes zijn Provinciale Bisschoppen, en Synodale Aartsbisschoppen, met dit onderscheid dat zij alle deze Ambten in één persoon vereenigen’. Dit systeem,

¹⁶ G. Groen van Prinsterer, *Briefwisseling II*, bew. door C. Gerretson, J.L. van Essen (’s-Gravenhage 1964) 751, 755v, 758, 788; cf. 777 en VCS 1847, 729v. Van der Hoeven, *Heldring*, 215vv.

¹⁷ *Het regt der hervormde gezindheid* (Amsterdam 1848) m.n. v, XI, XIII.